

Som om Ehrenstrahl var här

Intervju med konservatorerna Kristin Fyrand och Ewa Björdell

UPPDRAGET ATT konservera och rengöra David Klöcker Ehrenstrahls 105 kvadratmeter stora mästerverk *Dygdernas rådslag* i Riddarhussalen genomfördes av Stockholms målerikonservering.

Hur var status och skick på målningen innan konserveringen och rengöringen?

– Den mest påtagliga skadan som behövde åtgärdas var fernissan som hade mörknat och gulnat och äldre retuscher som hade missfärgats. Detta förstörde upplevelsen av målningen som en helhet när man betraktade den från golvnivå. Målningen är över 350 år gammal och åldern tar så klart ut sin rätt även på konstobjekt av hög kvalitet. Den består av tretton väder linneduk av fin kvalitet. När väderna syddes ihop sydde man kanaler i

skarvarna där man kunde föra in långa rep som i sin tur var fästa i ramen. Denna montering var ovanlig för tiden och gjorde att målningen kunde sänkas ned och hissas upp.

Målningen har restaurerats flera gånger genom historien, första gången av Ehrenstrahl själv 1684 och efter det vid behov. År 1902 upptäcktes stora vattenskoror som ledde till genomgripande arbeten. För att kunna rädda målningen delades duken upp genom att sprätta upp var tredje söm så det blev tre sammanhängande väder. Dessa limmades sedan upp i taket till en nyputsad yta innan man retuscherade bortfall och fernissade målningen med en relativt tjock dammarfernissa. När vi undersökte målningen såg vi att man även senare på 1900-talet har utfört konservering.

Vad är det ni har gjort och hur?

– Först undersöktes målningen noga. Från en hög ställning kunde vi utföra tester och ta prover som sedan analyserades av ett italienskt team av specialister som vi kom i kontakt med genom konstprofessor Sabrina Norlander Eliasson som har forskat på målningen under en längre tid. Genom tester på plats och belysning med UV-lampa kunde vi konstatera att målningen är målad med de material som var vanliga att använda på 1600-talet.

Vi påbörjade arbetet med att noggrant fotografera hela målningen sektion för sektion utifrån ett rutnät. Det

Ehrenstrahls signering av Dygdernas rådslag 1675, som en del av ett pergament i det hörn av målningen som med rikt symbolspråk framhäver konst och vetenskap.

Text: Louise Ribbing.

praktiska konserveringsarbetet började med att konsolidera (limma) områden med lös färg. Limmet appliceras med tunna penslar eller sprutor under flagorna. Sedan tog vi bort den missfärgade fernissan och missfärgade retuscher. Fernissan kunde ganska enkelt avlägsnas genom att fukta mikrofiberdukar med en mikroemulsion och sedan placera dessa på plexiglasskivor som trycktes mot taket med takstöd. Efter två minuter på vardera sida hade fernissan löst sig och trängt in i duken. En makalöst enkel och skonsam metod!

Efter att fernissan var borta skrapade vi med små skalpellblad försiktigt bort äldre missfärgade retuscher som inte gick att avlägsna med lösningsmedel. Flera av de äldre retuschererna hade målats över partier med ursprungligt måleri. Områden där färgskikt och grundering saknades lagades upp med ett kitt. Innan vi kunde påbörja retuscheringen applicerade vi ett tunt skikt retuschfernissa av dammar. Det är ett naturligt harts från barrträd, lite som kåda, som bildar ett hårt skikt och löses i terpentin eller alkohol. Retuschererna har utförts med färger med goda åldringsegenskaper som är speciellt framtagna för ändamålet av Smithsonian Institute i Washington. Till slut har vi fernissat målningen med en syntetisk fernissa som inte gulnar och som kan avlägsnas med relativt milda alifatiska lösningsmedel i framtiden.

Vad var mest kritiskt för att åtgärda målningen?

– Det har varit svårt att uppnå en jämn yta på den nya fernissan. Målningen har

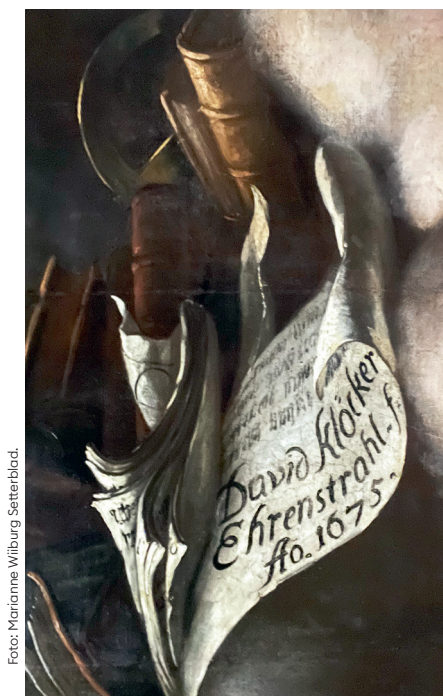

Foto: Marianne Wifberg Setterblad.

Kristin Fyrand från Stockholms målerikonservering i färd med att retuschera en skada i plafondmålningen.

ju skadats och behandlats ganska hårt tidigare vilket gjort att ytan inte har en jämn struktur. Den ojämna strukturen gör att vi inte kan uppnå en enhetlig glans på den nya fernissan då den underliggande strukturen gör att ljuset kastas mot betraktaren i olika vinklar. Vi tycker ändå att resultatet är bra.

Sedan är ju arbetsmiljön en kritisk faktor. När man jobbar i tak belastar man nacken, axlarna och även hjärtat. Vi ser till att jobba så nära taket som möjligt genom att reglera nivån man står på för våra medarbetare. Vi hade även byggt speciella höga bord att vila sig på under det att man arbetade på mindre områden under en längre tid. När vi retuscherade placerade vi speglar på ställningens golv vilket gjorde att man kunde jobba med huvudet ned eller upp efter behov. Det gav oss även möjligheten att betrakta retuschererna på ett avstånd så att vi fick en bättre uppfattning om det slutgiltiga resultatet. I och med att vi jobbade på en

hel ställning så kunde vi inte betrakta målningen från golvnivå vilket hade varit önskvärt men så klart helt omöjligt.

– Ibland känns det om att man står bakom honom när han målar. Han har ju målat med ett sådant driv i penselstråken ...

Hur länge kommer målningen att hålla nu?

– Konserveringen har medfört att målningen nu är i bra skick, att färgskikten är stabila och att färgerna har återfått sina ursprungliga kulörer. Fernissan kommer inte gulna och därför ska målningen vara stabil i minst 40 år framöver. Sedan kommer ju sot och damm lägga sig på ytan med tiden, men det kommer bli enkelt att avlägsna detta i framtiden utan att behöva genomföra en stor konserveringsinsats.

Har det varit något särskilt intressant med uppdraget på Riddarhuset?

– Ja, bara att få förtroendet att utföra konserveringen var ju enormt roligt. Sedan har det varit så positivt att jobba på Riddarhuset och i samarbete med personalen där. Det var så klart även väldigt intressant att få samarbeta med professor Sabrina Norlander Eliasson och de italienska specialisterna. De har tillsammans genomfört analyser av målningen som även var av stor nytta för oss. Vi ser verkligen fram emot att ta del av hennes forskningsresultat när det kommer publiceras. Och så har vi ju självaste Ehrenstrahl – att få komma honom så nära är väldigt speciellt. Ibland känns det om att man står bakom honom när han målar. Han har ju målat med ett sådant driv i penselstråken och med partier som är riktigt pastosa. När man ser det känns det som om tiden står stilla och att han nyss var här. En annan aspekt är målningens storlek. Detta är den största »tavla« på duk vi har konserverat om man bortser från bakgrundsmålningarna som vi konserverade förra året på Biologiska museet på Djurgården. Vi har även konserverat stora teaterridåer från 1800-talet, men inget av detta kan jämföras med Ehrenstrahls målning i Riddarhuset. Vi är väldigt stolta över att ha fått uppdraget och att resultatet blev så bra!

Stockholms målerikonservering har precis firat 20 år, grattis! Nämn några projekt som ni arbetar med just nu.

– Vi jobbar med konservering av taket i omgången (en korridor) på Skokloster slott och med riktigt gamla inventarier i Botkyrka kyrka. Vi arbetar även med att skyddstäcka inventarier i Jacobs kyrka och med stucktak från 1600-talet i Östra Gymnasiehuset på Riddarholmen. På Spritmuseum arbetar vi med en utställning om Andy Warhol. Snart ska vi tillbaka till Tidö slott för att arbeta med ytterligare en takmålning. Vi har även börjat planera för vårt nästa stora uppdrag; att konservera originalkulisserna från Drottningholms slottsteater. ■